

Psicologia da traffic e tge ch'ins po eruir cuntut

CUN GIANCLAUDIO CASUTT
HA DISCURRÌ CLAUDIA CADRUVI / ANR

■ **Co sa cuntengan ils manischnunz en il traffic? Tge grupp d'automobilists è la pli periclitada d'avair in accident? E tgi ha il pli grond ristg da murir sin via. Cun talas dumondas sa fatschenta il doctorand Gianclaudio Casutt.**

Tgi va meglier cun auto, ils umens u las dunnas?

Gianclaudio Casutt: Umens han la tendenza da charrar plitost offensiv uschia ch'els van per part memia spert. Quai dauza il ristg d'accident. Dunnas restan magari pli ditg «cunautistas» e na sesan betg sezzas davos la roda. Cura ch'ellas ston lura cumenzar ad ir cun auto manca la pratica, tge che dauza er il ristg d'accident. Ma en general n'èsi gnanca necessari da dir tgi che charreschia meglier. Impurtant è da guardar tar tgenina schlattaina ch'i existan ristgs spezifics e tge ch'igl è d'interprender.

E dals Grischuns, Turitgais u Tessinai? Tgi va pli bain cun auto?

Jau na sai betg novas da retschertgas sin quest champ. Ins pudess sa chapescha guardar en tge chantuns ch'i dat pli paucs accidents. Ma las cifras absolutas na dian nagut, pertge ellas na resguardan betg quants automobilists che charreschan en mintga chantun. Ins stuess era resguardar ch'i dat en il Grischun ed en il Tessin mo paucas autostradas. Diversas retschertgas mussan ch'il ristg da far in accident n'è betg tuttina grond sin ina via entaifer in vitg sco sin l'autostrada. Talas variablas fissi da considerar sch'ins cumpareglia ils chantuns, uschiglio cumparegliass ins gea puma e nuschs.

I ha num che giuven charreschian malsegir. Vos avais examinà las statisticas d'accidents e las cifras demograficas dal 2010. Tge avais Vos chatta or?

Nus avain standardisà las datas d'accidents e resguardà quant savens che las differentas gruppas da vegliadetgna van cun auto. Uschia èsi stà pussaivel da cumparegliar las vegliadetgnas. Nus avain lura vesì che la curva en il diagram fa in «U». Quai munta: Ils pli giuven ed ils pli vegls automobilists possedan il pli aut ristg d'accident.

Co vesi ora cun ils automobilists sur 80 onns?

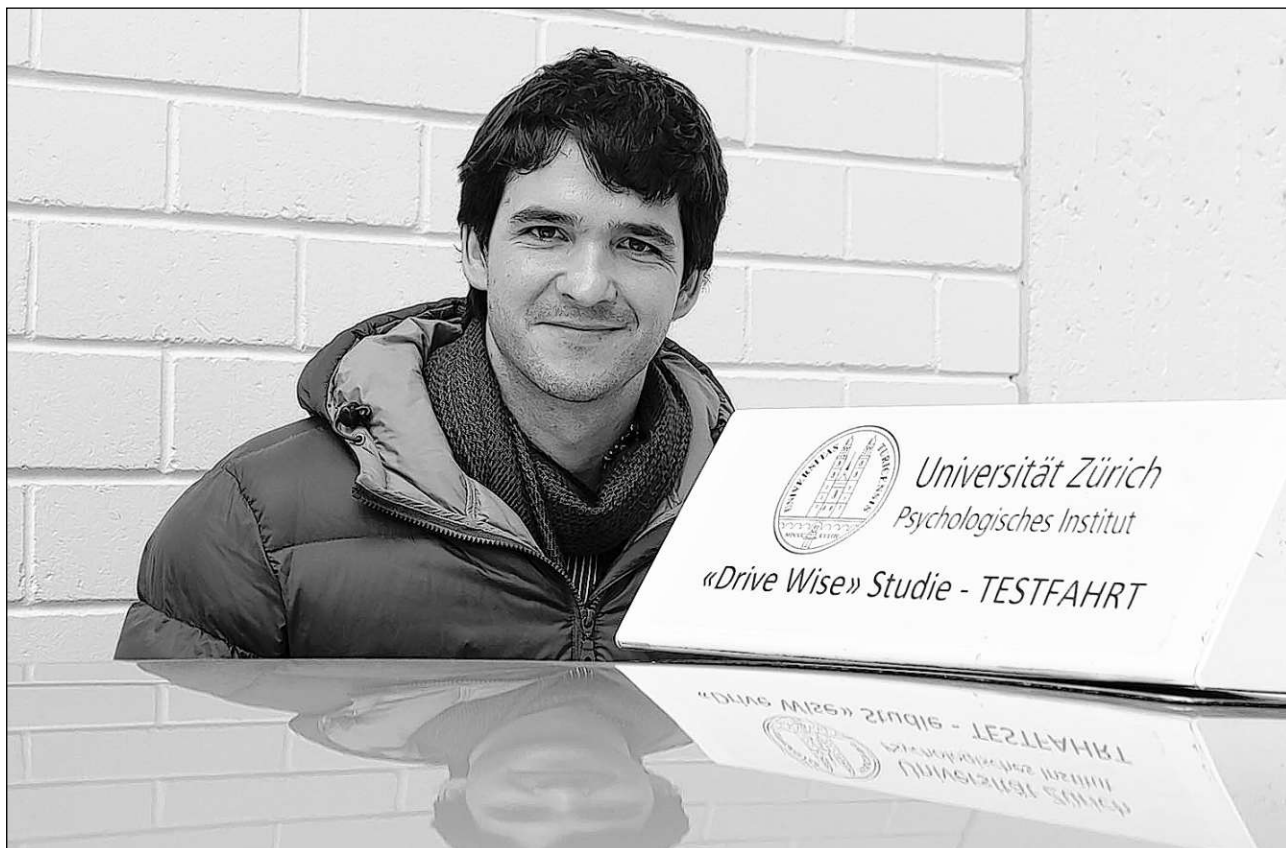
Las cifras mussan: Els han il pli aut ristg d'accident. Quai vala tant per ils automobilists che han chaschunà l'accident – sajan quels blessads u betg – sco per manischnunz involvads. Manischnunz sur 80 èn pli periclitads da murir tar in accident. Il ristg da murir è otg giadas pli aut ch'il ristg mediocher per auters automobilists.

Co statti cun manischnunz da 75 fin 79 onns?

Cumpareglia cun pli giuven daventa il ristg d'esser involvè en in accident pli aut en questa grupp. Er il grad da la vulnerabilitad tar in accident crescha.

E persunas da 70 fin 74 onns?

En quella vegliadetgna sa differenziescha il ristg d'accident betg dal ristg mediocher. Ins na constatescha era nagin augment da la grevizza da blesuras tar in accident. Cumpareglia cun automobilists da 45 onns datti dentant in lev augment dal ristg d'accident.

Gianclaudio Casutt è sa specialisà sin psicologia da traffic. Ses institut ha fatg in trenament cun automobilists pli vegls – e pudì constatar effects positivs.

FOTO C. CADRUVI

E co vesi ora tar ils giuven?

La situaziun dals manischnunz tranter 18 e 24 onns sumeglia quella dals automobilists da 75. Ils giuven èn pia er ina grupp da risico en il traffic. Ils giuven han il medem ristg da far in accident senza blessads sco quels da 75. Pertutgant accidents cun grevblessads u morts han els dentant sulet in ristg mediocher.

Tgi va il pli segir cun auto?

Cun quest studi han ins vesì bain che la grupp tranter 30 e 69 onns va il pli segir. Ils manischnunz tranter 70 e 74 onns charreschan cun in ristg mediocher e pir suenter prendi tiers.

Tge san ins imprend per il futur?

La glied vegn adina pli veglia. Uschia pon ins trair la conclusiun ch'i dat en l'avegnir dapli accidents sin via. Gia uss prendan ins mesiras, per exempel tests dad ir cun auto per persunas sur 70 onns. Ma igl è impurtant da trair en consideraziun anc autras mesiras. Nus avain fatg in studi cun la finamira da megliar la segirtad da manischnunz pli vegls. Cun in simulatur da charrar avain nus fatg in trenament cun ils participants.

Tge han ils participants trenà al simulatur?

Nus avain laschà charrar els divers tschancuns. En sasez han els gè da charrar sco mintgadi, mo che nus avain simulà privels. Per exempel auters automobilists che na resguardan betg las reglas da traffic u uffants che curran sin via u animals che traversan la via u in auto parca che vegn nunspetgadamain en via. Talas situaziuns han ins mo darar en ina normala carriera da manischnunz. Ma entras la simulaziun èn noss participants stads confruntads cun novas situaziuns. La consequenza: Igl ha sa chapescha dà accidents ed ils participants han piglià tema – era sch'els eran gea mo en il simulatur. Ma sin quella moda èn els probabel daventads pli attents sin via. Els èn vegnids sensibilisads sin privels ed han observà meglier il conturn.

Han ins fatg vegnir pli allert ils participants che sa fidan memia fitg da la rutina?

Gea. Ins vesa che curs existents per automobilists pli vegls fan attent a privels, ma che quests curs na midan betg il sa cuntgnair sin via. Cun noss

simulatur avain nus dentant vuli cuntanscher ch'ins pon gist exercitar co sa cuntgnair endretg. Ils participants han trapassà la situaziun e stuè reagir sin il privel. Quai è nossa idea: imprendar cun far l'experientscha en il simulatur.

Èn ils participants dal studi suenter ids pli attent cun auto?

Ins ha pudì constatar in effect positiv. Avant e suenter il trenament èn ils participants charrads cun in expert sin via. Lez ha giuditgà la percepsiun e la prestaziun dal manischnunz. Plinavant avain nus mesirà las undas dal tscharvè ed avain vesì ch'ils participants han pudì schliar pli facil noss pensums suenter il trenament.

Tge è la conclusiun or dals trenaments al simulatur?

Nus avain mussà ch'igl è pussaivel da cuntanscher cun in trenament effects positivs anc en la vegliadetgna. Ins po reactivar las resursas spiertalas e mentalas e gliez ha in effect positiv per la segirtad.

Datti in program da computer per trenar a chasa dad ir pli segir cun auto?

En sasez dessi simulatur sin la fiera. I dova dentant adina er in trenerer u instructor che dat cussegliu a mussa trics. Il potenzial da talas purschidas per l'avegnir è grond. Per entant èsi bun da sez daventar activ e frestgentar si l'atgna capacitat da charrar. Ins po forsa puspè prender intginas lecziuns tar il scolast dad ir cun auto. Quai meglirescha la rutina. Il TCS porscha per exempel curs per automobilists pli vegls.

E tge faschais Vos cun 75 onns? Dais vos lura giu la lubientscha dad ir cun auto?

Qua sai jau strusch dar ina resposta. Mintgin è piglià en ses esser. Jau sun pertschart che la mobilitad daventa en la vegliadetgna adina pli impurtanta, pertge ir a pe daventa pli stentus u ir cun velo è forsa tuttenina nunpussaivel. Era transportar rauba è pli cumplitgà cun ils onns. Perquai sper jau sa chapescha da pudair ir cun auto uschè ditg sco pussaivel. Ma ins na po betg prevar il svilup. I dat fitg vegls ch'èn extremamain viduals. Ins stuess perquai sviluppar en l'avegnir models che schlian a moda individuala il problem da giuditgar quant ditg ch'ins po e

dastga anc charrar. Jau sper sa chapescha ch'i dettia questa pussaivladad cura ch'jau sun ina giada vegl.

Duain ins scumandar als pedunz da purtar uregliers?

Ulrich Giezendanner vul scumandar uregliers sin via e passape. Il cusseglier naziunal da la pps ha ditg quest'emna en il «Blick» che peduns cun uregliers sajan in problem. La gasetta relata da dus accidents ch'èn succedids quest onn en Svizra cun peduns che tadlavan musica.

Tge pensais Vos d'in scumond da purtar uregliers?

Gianclaudio Casutt: L'idea ha segir la finamira d'evitar dapli accidents. Ma jau pens ch'igl è grev da realisar in tal scumond. Forsa fissi pli prudent da puspè far attent il suandant: Era sch'els peduns han il dretg da traversar la via sin la sdrima melna han els tuttina l'obligaziun da guardar sche la precedenza è insumma pussaivla. La glied realisescha ozendi magari betg pli ch'i dat sper ils dretgs en il traffic er obligaziuns. Quai vala era per il pli flaivel participant, il pedun. In scumond dad uregliers na purtass betg blier damai ch'igl è era senza uregliers pussaivel d'esser distratg e da traversar la via cun il chau en ils nivels.

Interessant è gea che la proposta vegn da la lobby da chauffeurs e betg dals peduns.

Las differentas lobbys na duessan betg cumbatter ina l'otra. Atgnamain fissi pli perdet da far campagnas da prevenziun comunablas, per exempel cun il slogan da tschertgar il contact d'egliada. Ils uregliers n'èn la finala betg il sulet problem. Els ultims onns han ins gea observà oravant tut ina creschentscha d'accidents cun peduns pli vegls – e lez na portan betg uregliers.

La furmazion

Gianclaudio Casutt ha 37 onns ed è creschì si a Flem. El ha imprendì da desegnader da construcziun auta e pli tard fatg la matura per creschids. Da preschent doctorescha el a la professura per neuropsicologia a l'Universitad da Turitg nua ch'el lavura medemamain sco perit per psicologia da traffic.